

IRAK HUKUKUNDA EVLİLİK ÖNCESİ TIBBİ MUAYENE

CHATEN BAHJAT IBRAHİM*

Abstract

PREMARITAL MEDICAL EXAMINATION UNDER IRAQI LAW

Premarital examination is particularly done if the spouses are relatives. If a problem related to birth occurs after marriage, medical examination is to be performed immediately. It is also done before or after pregnancy or in the event of recurrent pregnancy loss.

If a baby's head is visibly small or he/she has a genetic disorder such as hydrocephalus (accumulation of fluid within the brain) and lip cleft, medical examination is urgent and a must for the parent who haven't had any examination before,

Medical testing is of vital importance for girls experiencing delayed puberty since these sort of medical examinations and tests protect individuals against genetic diseases. Sometimes diseases are categorically and intensely seen with boys too, considering the fact that it is not only seldom studied but also quite significant and useful, we decided to draw attention to the subject of medical examination in our study.

If we are to ensure peace between spouses and build a happy family dominated by love, then we should keep in my mind that healthy parents and children are indispensable for it and medical examination plays a huge role on this point.

Although there exist certain laws related to medical examination in Iraq, people are still unaware of probable risks and threats arising from not having these kind of tests before or soon after marriage. Regarding the fact that there is a considerable number of consanguineous marriages in Iraq, it is really important and essential for spouses to have an extensive physical, mental and physiological test in this sense.

Key Words: Marriage, Disease, Hydrocephalus, Iraq, Law, Examination, Physiological, Mental

---

* Tikrit University, av_chatenduger@yahoo.com

Öz

Evlilik öncesi muayene özellikle eşler akraba ise yapılır. Ya da doğumla ilgili bir sorun ortaya çıktığı zaman evlilikten sonra yapılır. Hamilelikten önce ya da sonra veya tekrarlanan düşüklük durumlarında muayene yapılmalıdır.

Doğmuş çocuğun başı gözle görülür bir şekilde küçük olması halinde yada hidrosefalik (beyinde su toplanması) ve dudak yarılması gibi kusurlardan biri çocukta belirtilirse muayene yapmamış anne babanın vakit kayıp etmeksizin ve doğacak çocukların sağlık için muayene önemli bulunmaktadır .

Tıbbi muayene ergenliği gecikmiş kız çocukları için bir hayli ehemmiyet taşımaktadır . Zira bu tür muayeneler bireyleri genetik hastalıklardan koruma altına amaçlıyor hastalık bazen erkek çocuklarda da bariz bir şekilde görünmektedir .

Böyle ciddi önem taşıyan bir konunun üzerinde hak ettiği kadar ele alınamaması hele ki sadece bizi alakadar etmekle yetinmeyip gelecek nesillerinde sağlığını ilgilendiriyorsa üzerinde durmayı mühim bulmuşuzdur.

Eşler arasında huzuru sağlamak sevginin egemen olduğu bir mutlu aile istiyor isek bilmeliyiz ki bunun olmazsa olmazlarında biri sağlıklı iki eş ve sağlıklı çocuklardır, bununda ilk adımları muayeneden geçmektedir.

Irak kanun koyucusu her ne kadar bu konuyu ele almış olsa dahi insanlar evlenirken muayene yapmanın ne kadar tehlikeli olduğunun farkında değillerdir hele ki Irak gibi akraba evliliği ziyadesiyle bulunduğu bir ülkede bu mevzunun daha da genişletilmesi ve eşlerin daha kapsamlı bedensel, zihinsel ve psikolojik anlamda da muayene edilmesi mühim ve önemlidir . zira sağlıklı iki eş huzurlu bir aile selim bir nesil demektir .

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Hastalık, Hidrosefalik, Irak, Kanun, Muayene, Psikolojik, Zihinsel.

GİRİŞ

Evlilik bir toplumun sağlıklı devam etmesinde önemli bir müessesidir ve kanunlarla korunmuştur. Gelişmiş toplumlarda evlilik öncesi danışmanlık hizmetleri ile ülke ekonomisine yük getirecek istenmeyen sağlık sorunlarının önüne geçilebilmekte, sağlıklı ve eğitimli bir toplumun gelişmesinde de katkı bulunmaktadır. bir çok zührevi ve psikiyatrik hastalık hekim tarafından yapılan sağlık muayenesi ile erkenden tespit edilebilmekte, anamnez ile kalıtsal hastalıklar hakkında bilgi edinilerek evlenecek adaylar ileriki yaşamlarında karşılaşılabilecekleri problemler hakkında bilgilendirip yönlendirilebilmektedir.

Böylece evlilik sonrasında çiftlerde ve şeceresinde (soyağacında) ağır hastalıklara sebep olacak durumlar engellenebilmektedir.

I. Muayene

Tıpçılara göre evlilik öncesi muayene şudur:

Daha ilk aşamadayken hastalıkları erkenden ortaya çıkarmaya yarayan koruyucu bir işlem olarak insanın sağlık durumunun öğrenilmesidir¹.

Bazısı muayeneyi şöyle tanımlamıştır: Doktorun ya da tedaviyi yapanın hastayı teşhis etmek için yaptığı ön işlemler olup ilacın yazılmasıdır. Tedavi ilaçla ya da tıbbi operasyonla olabilir².

Bu tanımdan muayenenin sadece doktora has bir iş olmadığı anlaşılmaktadır. Onda hemşire, teknisyen, laboratuvar tahlilcisi ve başkaları da ortaktır.

Tıp bilminde evlilik öncesi muayene şudur: Evlenecek olan kişiler için zorunlu ya da istemli olan sağlık göstergelerinin sunulmasıdır. Bu göstergeler, evlilik sözleşmesinden önce yapılan laboratuvar ya da klinik muayenelere dayanmaktadır³.

Bazısı ise onu şöyle tanımlamıştır: Evlenmeye niyetli olan erkek ve bayanın her biri için yapılan klinik ve laboratuvar muayenesidir. Bu muayene, evliliğe engel olan herhangi bir sağlık engelini ortaya çıkarmak için evlilikten önce yapılmaktadır. Hatta doğum imkânının olup olmadığını öğrenmek içindir. Öyle ki evlenecek olan adayların her biri karşılayacağı durumu bilsin ve tümüyle ona kanaat getirsin⁴. Bu tanım evlilik öncesi muayene kavramının en genel, en kapsamlı ve diğer tanımlar arasında meşhur olanıdır.

---

¹ İbn Seyyide, a.g.e., s. 55.

² Mansûr Muhammed Hâlid, İslam Hukuku'nda Kadımlarla İlgili Tıbbi Hükümler, b. 1, Amman, Ürdün, en-Nefâis Yayınevi, 1999, s. 22-24.

³ el-Müftî Safvân Muhammed Udaybât, Evlilik Öncesi Tıbbi Muayene, es-Sakâfe Yayınevi, Ürdün, b. 1, 2009, s. 56.

⁴ el-Müftî Safvân Muhammed Udaybât, a.g.e., s. 57.

Burada muayene olma ve hastalıkların keşfedilmesinin birçok çeşidi vardır. Her iki cinsten evlenmek isteyenlerin muayene alanında en önemli olanları şunlardır:

- 1- Kansızlığı keşfetmek için muayene,
- 2- Talassemia ve diğer kan hastalıkları gibi Hemoglobin hastalıklarını öğrenmek için muayene,
- 3- Enzim kan hastalığının ailevi bir geçmişi ya da onu gösteren ailevi tıbbi göstergeler var ise Enzim testini (G6PD) yapmak.
- 4- Ciğer unsurlarını tahlil etme ve Haemoglobin oranını raporlandırma yoluyla Haemoglobin (Thalassemia) kromozom dizi bozukluğunu keşfetmek için muayene,
- 5- Frengi hastalığını incelemek için RPR testini yapmak. Olumlu sonuçlardan emin olmak için TPHA muayenesi olmak.
- 6- Emin olmak için ya da gerektiği zaman AIDS'in olup olmadığını öğrenmek için muayene olmak.
- 7- Hepatit b ve c türlerini incelemek için testler yapmak.

Orak Hücreli Anemi ve Akdeniz Anemisi gibi genetik kan hastalıkları, hastalığı taşıyanda olduğu öğrenilebilen ve dolayısıyla çocuklarda meydana gelmesinin önüne geçilebilen hastalıklardandır.

Genetik ve bağımsız hastalıklar ile Genetik İç Salgı Bezleri hastalıklarının çoğunu öğrenmek mümkündür. Özellikle İnsan Genomu öğrenildikten sonra bu durum evlilikten önce toplumu tıbbi muayeneye yönelmeye teşvik etmektedir.

Evlilik öncesi muayene meselesini araştırma konusu; hepatitb, hepatitc ve AIDS hastalıklarına sebep olan virüs gibi cinsi münasebet ve diyalogla başkalarına bulaşabilen bulaşıcı virüs hastalıklarıyla sadece ilgilidir. Bunun yanı sıra bulaşıcı olan bedensel ve cinsel hastalıklar ve belsoğukluğu, frengi, cüzzam ve abraş gibi bireysel hastalıklarla ilgili olacaktır.

Evlilik öncesi muayenenin yapılması için muayeneyi yapanın doktor ya da hemşire ya da uzman ya da laboratuvarında çalışan biri olması gerekir. Bu görevi yapması için doktorlar yanında kabul edilen bir yeterliliği bulunması gerekir.

Herkes kendi uzmanlık alanına göre yeterli olması gerekir. Bu muayenede kabul edilen yeterlilik, uzmanların koyduğu bilimsel esaslar toplamıdır.

Doktor ya da onun görevini yapan kişi bilimsel esaslara göre sağlık görevini yaparsa muayene sonucunda muayene edilen kişinin durumu detaylı bir şekilde teşhis edilmiş olur. Ama söz konusu yeterlilik bulunmazsa bunun sonucunda tıbbi hata ve sonuçların yanlış olması gibi büyük zararlar ortaya çıkar.

Dolayısıyla bir açıdan meyaneyi yapan doktor ve diğer bir açıdan muayene olan kişi arasında güven yok olur. Bu da evlilik öncesi yapılan muayenede sonuçların doğru olmaması ve güvenilirliğin yok olması gibi olumsuzluklara yol açmaktadır. Doktor yeterliliği Hz. Muhammed'in (s.a.s.) şu sözünün kapsamına giriyor: *"Allah Teâlâ, sizden biriniz bir iş yaptığı zaman onu çok iyi yapmanızı ister"*⁵.

II. ŞER'Î HÜKMÜ

Evlilik öncesi muayene meselesi; genetik bilim alanlarındaki ilerlemenin yanısıra farklı sağlık bilimleri alanlarında büyük bilimsel gelişme ve yeni buluşlarla beraber ortaya çıkan yeni bir meseledir.

İslam hukukunda bu muayenenin mubah mı haram mı olduğu bilinmesi gerekir. İslam hukuku kitaplarına bakıldığında, bu tür muayeneler olmadığı ve tıp da o kadar gelişmediği için önceki fakihlerin bu konuya değinmediğini görüyoruz. Ama çağdaş alimlerin evlilik öncesi muayene konusuyla ilgili fetvalarının olduğunu görüyoruz. Bu fetvalar genelde muayenenin zorunlu olmasına yöneliktir. Onlardan biri Dr. Muhammed ez-Zuhaylî'dir. O şöyle demektedir: Evlilik öncesi laboratuvar ve klinik muayeneleri ve sağlık kontrolünün, hatta evlilik sözleşmesinde bu muayeneleri istemeyen ülkelerde dahi yapılmasında İslam hukuku açısından hiçbir mahzuru yoktur. Evlilik öncesi ve genetik hastalıklarla ilgili muayenenin zorunlu olmasında bir beis yoktur. Bu, kişi özgürlüğüne bir saldırı değildir. Zira bunda birey ve topluma dönen genel bir yarar vardır⁶.

⁵el-Müftî Safvân Muhammed Udeybât, a.g.e., s.....

⁶ el-Müftî Safvân Muhammed Udeybât, a.g.e., s. 98.

Katar'da Vakıflar Bakanlığı'nın vaiz ve davetçisi olan Abdüsselam el-Beysûnî şu görüştedir: Evlilik öncesi tıbbi muayene meselesi İslam hukukunda mubah bir meseledir. Evlilik sonucu belli bir hastalığa yakalanma ihtimali yüksekse muayene olmama özgürlüğü yoktur.

Bu görüş tercih edilmiyor. Allah'a güvenmek sebeplere sarılmakla çelişmiyor. Burada eşlerin tıbbi muayeneye bağlı kalmalarıyla ilgili fıkıhçılar arasında ihtilaf vardır.

Bir grup fıkıhçı, bazı bölgelerde ya da bazı ailelerde yaygın olan genetik hastalıklar hususunda idarecinin evlilik öncesi genetik muayene olmaya bağlı kılan bir yasa çıkarmasına şer'i açıdan bir engel olmadığını söylemiştir.

Diğer bir kısım hukukçu genetik muayenenin zorunlu olmasının meşru olmadığı ve bunun, evlenmek isteyenlerin isteğine bırakılması gerektiği görüşündedirler. Bununla beraber evlilik öncesi genetik muayene zorunluluğu bilincinin insanlar arasında artırılması ve onların buna teşvik edilmesi görüşündedirler⁷.

Araştırmacı olan Dr. Muhammed el-Kudât şu görüştedir: Evlilik öncesi tıbbi muayene bireylerin sağlığı için önemli bir güvencedir. Araçlar amaçların hükmünü alır.

Daha sonra metinlerin birinde şöyle geçiyor: Evlenecek adaylar muayene olabilirler. Nesli etkileyen ve onu devamlı müzmin hastalıklara maruz bırakan bulaşıcı hastalıkların bedende olmadığından emin olmak için muayene olabilirler.

Evlilik öncesi muayenenin şer'î delillerini sunacağız:

a. Kitap

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “*Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın*”⁸. Allah Teâlâ, insanın dünyada helak olmaya ahirette hüsrana uğramaya yol açan sebepleri yerine getirmekle dünya ve ahirette kendisini tehlikeye atmasını yasaklamıştır. Bu yasaklama tüm tehlikeler için olup geneldir. Zira Yüce Allah

⁷ Üsâme Ömer Süleyman el-Aşkar, Evlilik ve Boşanma Meselelerinde Fıkhi Yenilikler, en-Nefâis Yayınevi, Ürdün, b. 2, 2005, s. 87.

⁸ Bakara, 2/195.

insana zarar veren her şeyi yasaklamıştır. O, insanların kendilerini yok etmesini istemez.

Yüce Allah'ın "*Ey iman edenler! Tedbirinizi alın*"⁹ sözü de buna delildir. Yüce Allah, helaka götüren sebepler Allah düşmanları ve kâfirler dahi olsa dünya ve ahirette o sebeplerden sakınmayı emretmiştir. Yine tehlikeye düşüren her şeye karşı önlem almayı kapsıyor. Esas olan sebebin özel olması değil lafzın genel olmasıdır.

Yüce Allah başka bir ayette şöyle buyurmuştur: "*Rabbim! Bana tarafından hayırlı bir nesil bağışla. Şüphesiz sen duayı hakkıyla işitensin, dedi*"¹⁰. Nesli korumak İslam hukukunun önem verdiği altı esastan biridir. İnsanın gelecek neslinin kusursuz ve salih olmasını istemesine bir engel yoktur. Nesil; organları eksik, bozuk ve akli karışık olanlar ise salih ve göz aydınlığı olmazlar. Tıbbi muayene tüm bu hastalıklardan korunmayı amaçlar¹¹.

b. Sünnet

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "*Hasta olanı sağlam olanın yanı salmayın*"¹². Burada bulaşıcı ve genetik hastalığa yakalananlardan uzak durulması emrediliyor. Örneğin "*Aslandan kaçtığını gibi cüzzamlıdan kaç*" hadisi de buna delildir. Bu da ancak tıbbi muayeneye bilindir. Abdullah b. Mes'ut'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "*Yüce Allah indirdiği her hastalığın şifasını da indirmiştir. İsteddiği kişiye bildirmiş, istemediği kişiye de bildirmemiştir*"¹³.

Bunlar birtakım metinler olup hastalıklardan tedavi olmanın meşruiyetini ifade ediyor. Burada hastalıklardan korunmanın meşruiyetini ifade eden başka metinler de vardır. Çünkü insanlar arasında bilindiği gibi hastalıktan korunmak tedaviden daha iyidir. Tıbbi muayene, ikinci tarafın dış görünüşü bilinsin diye evlilikten önce teşvik edilen bakmanın meşru olmasına kıyas edilmektedir.

⁹ Nisâ, 4/71.

¹⁰ Âl-i İmrân, 3/38.

¹¹ Dr. Abdulhalim Muhammed Mansur Ali, İslam Hukukunda Aile Hükümleri, el-Fikrû'l-Câmi'î Yayınevi, İskenderiye, b. 1, 2008-2009, s. 122.

¹² Buhârî, Buhârî Sahihi, c. 5, s. 2177, Beyrut, İbn Kesir Yayınevi, b. 3, 1987.

¹³ Buhârî, a.g.e., s. 2151.

Muayene olmak da ikinci tarafın dışının bulaşıcı ya da bulaşıcı olmayan ya da neslin zarar görmesine sebep olan hastalıklardan temiz olduğunu öğrenmek içindir.

Böylece evlenmek isteyenlerin evlilikten önce kapsamlı bir sağlık kontrolünü yapılımları doğru bir adımdır. Gelecekte evlilik hayatı ve ondan türeyenler üzerinde olumlu etkileri olur¹⁴.

III. İslam Hukukundaki Fıkhi Kurallar

O kurallardan biri “*Bir işten maksat ne ise hüküm ona göredir*” kuralıdır. Bu kuralın meseleyle ilişkisi apaçıktır. Zira evlilik öncesi muayenenin zorunlu ya da isteğe bağlı olarak yasal olmasından maksat bulaşıcı ve genetik hastalıkların karşı tarafa ya da zürriyete ulaşmasını engellemektir. Bu rolüyle o güzel bir şer’î gayedir. Zorunlu ya da isteğe bağlı olarak evlilikten önce muayene olmanın yasal olmasında bu amacı esas almak ona yasal nitelik kazandırıyor.

Bir diğer kural da “*Zararlı şeyleri uzaklaştırmak, faydalı şeyleri elde etmekten daha önceliklidir*” kuralıdır. Muayenede zararları defetmek vardır. Onlar da genetik ve bulaşıcı hastalıkların toplum ve aile içinde yayılması, ailevi bağların kopması, maddî ve manevî olarak ailenin sarsılması ve dağılmasıdır. Bu zararlı şeyleri uzaklaştırmak, evliliğin ihtiva ettiği yararlar olan iffet, yasal bir yolla cinsel ihtiyacı giderme, zürriyeti talep etme, ünsiyet, eşle huzur bulmadan daha önceliklidir.

Bir diğer kural “*Zararı engellemek onu gidermekten daha kolaydır*” kuralıdır. Evlilikten önceki muayene meselesi bu kuralın bir konusu olabilir. Zira muayene olmanın amacı bulaşıcı hastalıkların toplum içinde yayılmasını engellemektir. Aynı şekilde genetik hastalıkların nesle geçmesine engel olmayı da amaçlıyor¹⁵.

Buna rağmen muayenenin şu olumsuzlukları da vardır:

1- İnsanlara şifası olmayan bir hastalığa yakalandığı söylendiği zaman bu muayene onları tedirgin, kederli ve umutsuz eder.

¹⁴ Ahmed bin Abdillâh b. Muhammed el-Yusuf, Sözleşmelerin Çözülme Sebepleri, İbn Hazım Yayınevi, b. 1, c. 1, 2005, s. 266.

¹⁵ Hasan Salah es-Sağır, a.g.e., s. 73-75.

2- Muayene olmadaki sağlık bilgilerinin erkenden verilmesi çözümlü olmayan bazı sorunlara sebep olabilir.

3- Muayene bilgilerinin ifşa edilmesi ve zararlı bir şekilde kullanılmasıyla evlenmek isteyen kişilere kötü davranılmış olur.

4- Kesin olmayan muayeneler neticesinde bu muayeneler bazılarını bağlantı kurmaktan mahrum edebilir.

Muayenenin şu önemli yönleri vardır:

1- Bu muayeneler, genetik hastalıkları engellemede gerçekten etkin bir koruma aracı sayılmaktadır.

2- Toplum hastalıklarının yayılmasından korur. Onları sınırlar. Engellilerin oranını azaltır.

3- Sağlığını etkileyen müzmin hastalıkların ve kusurların olmadığından emin olunur.

4- Organik ve fizyolojik kusurların olmadığından emin olmak¹⁶.

IV. Irak Hukukunda Evlilik Öncesi Muayene

Değiştirilmiş olan 181 Sayılı 1959 Yılı Irak Ahval-i Şahsiye Kanunu'nun 2/10 maddesinde evlenmek isteyen, eşlerin hasta olmadığını beyan eden sağlık raporunu ibraz etmesini şart koşmuştur. Çünkü bu, evlilik sözleşmesinin hukuki şartlarındandır. Bulaşıcı hastalık ve sağlık engellerinden koruyandır.

Adalet ve Sağlık Bakanlığı Komisyonu, şu sağlık engellerini belirlemeyi üstlenmiştir:

A- Bedensel Olanlar

Bunlar şu bulaşıcı hastalıklardır:

1. Bulaşıcı olan cinsel hastalıklar,
2. Cüzzam,
3. Aktif durumda olan Akciđer Tüberkülozu.

¹⁶ Ebü Malik Kemal b. Seyyid Salim, Sünneti Doğru Anlama ve Onun Delilleri, es-Suudiyye, b. 1, c. 3, 2003, s. 128.

B- Zihinsel Olanlar

Bunlar zihinsel hastalıklardır¹⁷.

Muayene, eşlerin tüm hastalıklardan hatta kadının kısır olması gibi evliliği etkilemeyen hastalıklardan dahi uzak olmasını kapsamaktadır. Erkeğin, kadının bedeninde olan hastalıkları bilmesi gerekir. Evlilikten önceki muayenenin uzman sağlık komisyonu raporuyla açıklanması eşlerde HIV virüsü ve sağlık sorunlarının olmadığını teyit eder. Yasanın şart koştuğu diğer belgelerle de olur.

En son olarak evlilik sözleşmesi için sağlık raporunun doğru olması ve tescil edilmesi şarttır.

Evlilik sözleşmesini mahkeme dışında bir yerde yapan herkes en az bir milyon ve en fazla üç milyon dinarla cezalandırılır. Evli olduğu halde mahkeme dışındaki bir yerde başka bir evlilik sözleşmesi yapan kimse en az üç ve en fazla beş yıl hapis cezasıyla cezalandırılır¹⁸.

SONUÇ

Bu araştırma neticesinde ulaştığımız netice ve öneriler

Neticeler:

- 1- Daha başlangıçta hastalıklar tedavi edildiği için muayene olmak hastalıkları sınırlar.
- 2- Muayene, evlenmek isteyenler için iyi ve olumlu sonuçlar doğurur. Onların evlilikten önce kendilerinde var olan hastalıkları öğrenmelerini sağlar.
- 3- Muayene Arap toplumunda etkin bir sonuca ve gerçek bir öneme sahiptir. Bu da eşleri etkileyen tehlikeli hastalıklardan korunmak içindir. Böylece eşlerin hayatları hastalıktan uzak olur.

---

¹⁷ Dr. Ahmed Ali el-Hatîb ve Dr. Ubeyd el-Kebîsi, Ahval-i Şahsiyye Kanunu Şerhi, İbnü'l-Esîr Yayınevi, Musul Üniversitesi, b. 1, 1980, s. 66.

¹⁸ el-Müsteşâr Ahmed Nasrû'l-Cündî, Irak Ahval-i Şahsiye Kanunu Şerhi, Şattât Yayınevi, el-Kanûniyye Kitapevi, Mısır, 2011, s. 34.

4- Evlilik öncesi muayene sonuçları, günden güne gelişen detaylı muayenenin güvencelerinden biridir. Hastalık teşhis edildikten sonra tedavi planı belirlenmektedir.

Öneriler

1- Irak kanun koyucu evlilik öncesi muayeneye değinmiş; lakin hastalıkları belirlememiştir.

2- Irak kanun koyucu muayene meselesine değinmiş; lakin muayene sağlık merkezinde psikolojik, zihinsel ve bedensel açılardan tam icra edilmeyen birçok muayeneler vardır. Bu da uygulamada bir eksikliktir.

3- Irak kanun koyucu devamlı hasta olan biri ya da kısır olan bir kadının evlenmesini yasaklamıştır. Lakin evlilik sözleşmesi yapılmadan önce erkek ve kadından her biri diğerinin kusurunu öğrenebilmesi için kapsamlı bir muayenenin yapılması zorunludur.

4- Irak kanun koyucu hangi muayenelerin yapılacağını belirlememiştir. Birçok hastalığın muayene edilmesi gerekir.

5- Irak kanun koyucu tüm hastalık türlerine değinmemiştir. Lakin burada cinsel birleşmeden meydana gelen hastalıklar ya da eşlerin kan uyumsuzluğu gibi muayene edilmesi gereken bazı hastalıklar vardır.

6- Tüm muayene türlerini ve eşlerin sağlığını etkileyen hastalıkları kapsayan muayene için yasa metnin oluşturulması gerekir.

KAYNAKÇA

Abdulhalim Muhammed Mansur Ali, İslam Hukukunda Aile Hükümleri, el-Fikrû'l-Câmi'î Yayınevi, İskenderiye, b. 1, 2008-2009.

Ahmed Ali el-Hatîb ve Dr. Ubeyd el-Kebîsî, Ahval-i Şahsiyye Kanunu Şerhi, İbnü'l-Esîr Yayınevi, Musul Üniversitesi, b. 1, 1980.

Ahmed bin Abdillâh b. Muhammed el-Yusuf, Sözleşmelerin Çözülme Sebepleri, İbn Hazım Yayınevi, b. 1, c. 1, 2005.

Buhârî, Buhârî Sahihi, c. 5, s. 2177, Beyrut, İbn Kesir Yayınevi, b. 3, 1987.

Ebû Malik Kemal b. Seyyid Salim, Sünneti Doğru Anlama ve Onun Delilleri, es-Suudiyye, b. 1, c. 3, 2003.

Hasan Salah es-Sağır, a.g.e.

İbn Seyyide, a.g.e.

Mansûr Muhammed Hâlid, İslam Hukuku'nda Kadınlarla İlgili Tıbbi Hükümler, b. 1, Amman, Ürdün, en-Nefâis Yayınevi, 1999.

Müftî Safvân Muhammed Udaybât, Evlilik Öncesi Tıbbi Muayene, es-Sakâfe Yayınevi, Ürdün, b. 1, 2009.

Müsteşâr Ahmed Nasrû'l-Cündî, Irak Ahval-i Şahsiye Kanunu Şerhi, Şattât Yayınevi, el-Kanûniyye Kitapevi, Mısır, 2011.

Üsâme Ömer Süleyman el-Aşkar, Evlilik ve Boşanma Meselelerinde Fıkhi Yenilikler, en-Nefâis Yayınevi, Ürdün, b. 2, 2005.